
AZ AGRÁRKÉPZÉS TÖRTÉNETE HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN

Az agrárképzés kialakulása Magyarországon

A hódmezővásárhelyi agrárszakoktatás kialakulása és fejlődése összefügg az országos– sőt az európai egyetemes fejlődéssel is – annak ellenére, hogy bizonyos időbeli eltolódások vannak az egyes régiók agrár-oktatásának kialakulása között. Magyarországon a mezőgazdasági ismeretek iskola útján való terjesztésének első nyomai már a XVII. század második felében megtalálhatók. Ebben az időben a nagyszombati egyetemen és a sárospataki főiskolán külön előadásokat tartottak mezőgazdaságtanból. Sárospatakon Lorántffy Zsuzsanna meghívására Ján Ámos Komenszky (Comenius) indította be a mezőgazdasági ismeretek oktatását. Amikor a nagyszombati egyetem Budára költözött (1777), majd pedig Pestre került, már olyan tanszék állott fenn, amelynek tanára a mezőgazdaságtant (oeconomia ruralis) is előadta. A tudós tanár, a baranyai születésű mitterburgi lovag, Mitterpacher Lajos apát három kötetes munkát is írt (1774-1794 között) a mezőgazdaságról.

A mezőgazdasági szakoktatás további előfutárának tekinthetők az 1765-ben Tatán és 1786-ban Vácott, az elszegényedett nemes családok fiai részére alapított katonai nevelőintézetek (sholae equestres), ahol egyéb tantárgyak mellett mezőgazdasági ismeretek tárgyat is tanítottak, sőt gazdasági felszerelésük is volt.

Európa első gazdasági iskolája Szarvason jött létre 1780-ban. A szarvasi Gyakorlati Gazdasági Iskolát (pratio oeconomicum institutum) Tessedik Sámuel evangélikus lelkész saját erejéből létesítette és működtette. Az iskolának 45 kh gyakorló területe volt. Az intézet fő feladatának tartotta, hogy a tanulókat a jobb gazdálkodás ismeretének az elsajátítására oktassa. Tessedik Sámuel a külföldi és hazai tanulmányutak során tájékozott, európeerré vált. Gazdasági iskolájának híre egész Európát bejárta.

Gróf Festetics György (Tessedik Sámuel tanácsai és útmutatásai alapján) 1797-ben Keszthelyen megalapította a Georgikonnak elnevezett gazdasági iskolát. A Georgikon megszervezésében jelentős szerepet játszott Nagyváthy János, gr. Festetics jószágkormányzója. Nákó Kristóf 1799-ben Nagyszentmiklóson létesített mezőgazdasági iskolát.

Albert Kázmér szász-tescheni herceg 1819-ben megalapította Mosonmagyaróváron a nagyhírűvé vált gazdasági tanintézetet. Az említetteteken kívül más gazdasági iskolák is létrejöttek, de azok többsége néhány éves működés után megszűnt.

A magyar reformkor két kiemelkedő egyéniségének, gróf Széchenyi Istvánnak és Kossuth Lajosnak a munkássága jelentősen hatott a mezőgazdaságra és a mezőgazdasági szakoktatásra. Gróf Széchenyi István töprengéseit, majd gondolatait először csak naplójába szánta, azután egyéni kezdeményezésekkel és személyes példával törekedett azokat gyakorlatra váltani. A Pályafuttatási Társaság létrehozásával a lótenyésztéshez remélt kedvet ébreszteni. Jobbágyaival terheik örökös megváltásáról és parcellák tagosításáról tárgyalt. A Hitel (1830) c. művében összefüggő reformrendszerrel lépett a nyilvánosság elé. A reformkor másik nagy alakja Kossuth Lajos volt, aki például javasolta a földműves iskolák létrehozását mintagazdaságokkal és a szakoktatási intézmények állami irányítás alá való helyezését.

Az 1848/49-es polgári forradalom és szabadságharc leverése a mezőgazdasági szakoktatás fejlődésére is negatív hatást gyakorolt. A korábban alakult agrár-intézetek közül csak a mosonmagyaróvári és a nagyszentmiklósi maradt fenn. Jelentősebb fejlődés, illetve fellendülés az 1867-es kiegyezés után történt, Ezt jelzi az, hogy először újból Keszthelyen, majd Debrecenben nyílt meg felsőfokú tanintézet. A Debreceni Országos Felsőbb Gazdasági Tanintézet 1868-ban jött létre.

A mezőgazdasági szakoktatás történetében az 1874. év fordulópontot jelent. Addig az egyes agrár-tanintézetek más-más előképzettséget követeltek meg, sőt tanulmányi idejük sem volt egységes. Az 1874-ben hozott rendelet igyekezett ezt a problémát orvosolni, és az agrárszakoktatást három részre tagolta.

A rendelet szerint:

- ◆ alsófokú iskolák; a földműves iskolák, a gazdasági irányú továbbképző iskolák és az önálló gazdasági népiskolák. A földműves iskolákba való felvételhez a megkívánt előképzettség az elemi iskolai végzettség lett. A tanulmányi idő 2 év.
- ◆ középfokú iskolák; a gazdasági tanintézetek (a debreceni, a kassai, a keszthelyi és a kolozsvári iskolák). A tanulmányi idő 3 év.
- ◆ felsőfokú iskola; a Mosonmagyaróvári Gazdasági Akadémia. A felvétel érettségi bizonyítványhoz és 1 év előgyakorlathoz volt kötve. A tanulmányi idő 1 év.

A felsőfokú agrárszakoktatás terén 1906-ban fontos változás történt. A középfokú gazdasági tanintézeteket akadémiákká szervezték át. Ettől az évtől megszűnt az akadémiákon az előgyakorlat, mint felvételi feltétel. A tanulmányi időt pedig felemelték 3 évre.

A mezőgazdasági szakképzés Hódmezővásárhelyen, 1896–1948

Magyar Királyi Földműves Iskola

Hódmezővásárhelyen a gazdasági képzésre való törekvés első nyomai már az 1870-es években fellelhetők. Ezekben az években hozták létre az úgynevezett felső fiú népiskolát, amely először gazdasági, majd pedig (1882-1888) három szakjellegű osztállyal (gazdasági, ipari, kereskedelmi) kiegészítve működött, s közben mintagazdaságot (50 kh) is kapcsoltak hozzá (1876-ban). Ez az iskolatípus átmenetet képezett az elemi iskolából a szakiskola felé. A város vezetése elégedetlen volt a felső népiskola eredményeivel, s kéréssel fordult a Földművelésügyi Minisztériumhoz, hogy nyisson a városban földműves iskolát. Kérésének nyomatékaként a város felajánlotta 119 hold és 966 négyszögöl nagyságú úgynevezett mintagazdasági telepét.

A Földművelésügyi Minisztérium szívesen vette az ajánlatot. 1894-ben megkezdődtek a tárgyalások és Dr. Baksa Lajos vásárhelyi polgármester 1895. június 3-án megkötötte a szerződést a kormány képviselőjével (Tormay Béla). További kiegészítésekkel a földművelésügyi miniszter a szerződést a 12.474/1896. IV/I. FM. szám alatt hagyta jóvá. A szerződés értelmében a város a földműves iskola részére átadja a felajánlott földet a rajta lévő lakóházzal, gazdasági épületekkel és felszereléssel ingyen használatra, a tulajdonjog fenntartása mellett. Sőt a város az építkezéshez szükséges téglát, cserepet is díjtalanul szolgáltatatta. Azt kötötte ki csupán, hogy 5 fő vásárhelyi fiataalt évente ingyenesen képezzen ki az iskola.

Hódmezővásárhelyen 1896-ban épült fel és alapították meg a Magyar Királyi Földműves Iskolát (alsófokú szakiskolát), amelyhez 120 kh terjedelmű mintagazdaság tartozott. Helye a Kutasi út (ma 47-es főút) mellett lévő 1231-es számú tanya volt. Felügyeleti szerve a Földművelésügyi Minisztérium. A beiskolázás szervezése 1896-ban indult meg, az oktatás 1897. október 1-jén kezdődött 19 tanulóval (de 30 tanuló és 20 tanfolyamos hallgató részére volt berendezve az intézet). Első igazgatója Szeles János gazdasági tanár. Mivel az iskola a műúttól idegen területek által el volt zárva, az Államkincstár 1904-ben 2 kh és 272 négyszögöl földet vásárolt abból a célból, hogy a műúthoz (Kutasi út, ma 47-es főút) közvetlen kijáró utat építhessen.

A földműves iskola képzési céljaként jelölték meg, hogy a „vidék kisebb birtokainak tulajdonosai az ilyen birtokoknak okszerű kezelésére megtanítassanak; továbbá, hogy a nagyobb birtokokba szükséges felügyelők s munkavezetők gyakorlati oktatással alaposan kiképeztessenek.” (Földműves iskola szervezeti-, rend és fegyelmi szabályai, 1898. 2-3. oldal.. A képzési idő 2 év volt. A felvételi feltételek között szerepelt pl. a betöltött 17 éves életkor, az erős, egészséges testalkat, amelyet orvosi

bizonyítvánnyal kellett igazolni, továbbá annak igazolása, hogy a belépni óhajtó jól tud írni, olvasni, s a négy alaplóművelettel számolni és egyéb más.

A tanulók létszáma a későbbi években lassan felemelkedett 35-40 főre. Ezért folytatni kellett az építkezéseket is, hogy megfelelő férőhelyet biztosítsanak a tanulóknak. A földműves iskola nagy gondot fordított mind az elméleti, mind a gyakorlati oktatásra. Az iskolában a következő elméleti tantárgyakat oktatták:

- ◆ helyesírás és magyar nyelvtan,
- ◆ számtan és a számolásban való gyakorlatok,
- ◆ földrajz,
- ◆ természettudományi alapismeretek,
- ◆ növénytermesztés,
- ◆ állattan és állattenyésztés,
- ◆ kisgazdaságok berendezése, kezelése és azok viteléről való elszámolás, kárbecslés,
- ◆ kertészetek s szőlőművelés,
- ◆ gazdasági építkezések ismertetése.

Például az „Állattan és állattenyésztés” című tantárgy oktatási programja a következőket tartalmazta:

Első fejezetét a háziállatok bonctani szervezetének és külsejének megismerése alkotta. Az oktatónak a feladata volt, hogy az állatvizsgálatok szabatos és pontos végzésében tanítványait kellően begyakorolja.

A második fejezetet a hazánkban tenyésztett fajták pontos leírása és azoknak a vidékeknek a megjelölése képezte, ahol ezeket a legnagyobb sikerrel tenyésztették. Ezután tárgyalták azokat az alapelveket, amelyek minden állattenyésztéskor irányadóul szolgáltak.

A harmadik fejezetet az ágazatok tanítása képezte, amelyek közül különösen azokra fektették a hangsúlyt, amelyek az iskola vidékén a legnagyobb fontossággal bírtak. A szarvasmarha-tenyésztés tanításakor a termékek értékesítésére és azok elkészítésének módjaira különös gondot fordítottak, pl. a tej megismerésére, a vaj, a túró és a sajt készítésére. Súlyt fektettek az iskola vidékén a legjobb és legolcsóbb hízalási módok megtanítására.

Az apró háziállatok tenyésztése keretében a tanulókkal megismertették a baromfitenyésztést és -hízalást, továbbá a méh-, selyemhernyó- és haltenyésztést. A tantárgyat befejezték a háziállatok életrendjének, az egészséges, valamint a beteg háziállatok ápolásának megismertetésével, továbbá a mezőgazdaságra káros állatok pusztításának módszereivel.

A gyakorlati oktatás a következőket foglalta magába: a növendékek oktatóik állandó felügyelete alatt csoportokban végezték a gazdasági munkát. Szántottak, kézzel és vetőgépekkel vetettek, kézi- és fogatos eszközökkel kapáltak, a cséplőgépnél, mint rendes munkások, dolgoztak. Minden munka kezdetén elmagyarázták nekik a feladatokat, a munkafogásokat. Eközben tanáraik gondot fordítottak arra, hogy a növendékek ne erőltessék meg magukat, egészségük ne károsodjék. Az istállókban az állatokat rendszeresen gondozták, etettek, fejtek és egyéb munkát végeztek.

A tanulók a kerti munkát a faültetéstől a gyümölcsfáknak az iskolából való kikerüléséig mind maguk végezték. A kertész felügyelete alatt veteményeztek, és a kertben sokféle munkát végeztek. A tanulók gyakorlati munkáit osztályozták, a jegy bekerült a bizonyítványba. A növendékek a rendes munka alól csak ünnep- és vasárnapokon voltak fölmentve, de felváltva az állatok ápolását, valamint takarmányozását és más el nem halasztható munkákat és irodai teendőket ilyenkor is kötelesek voltak elvégezni.

A tanév október 1-jén kezdődött és egyfolytában augusztus 27-ig tartott. A tanévet téli és nyári félévre osztották fel. A tanulók napirendje is téli és nyári időszakra oszlott. A téli időszakban reggel 5,30 órakor, a nyári időszakban reggel 4,30 órakor keltek fel. Minden munkanap este 20 órakor közös megbeszélést tartottak az aznapi tapasztalatokról és a következő nap feladatairól. A tanév végén a tanulók számára biztosítottak 1 hónap szünidőt. Ezen idő alatt az elméleti oktatás szünetelt, de a gyakorlati nem. Szünidőre csak úgy mehettek a növendékek, ha írásban igazolták, hogy szüleik gazdaságában feltétlenül szükség van rájuk. Ezen kívül az iskolában rendes szünidő nem volt, csupán az ünnepek napjait tekintették annak. Az elméleti oktatás szünetelt: december 23-tól január 2-ig, valamint húsvét előtt nagycsütörtöktől ünnep utáni keddig. Az intézet tantestülete általában 5-6 fő jól képzett szaktanárból állt, de 2-3 fő gyakornok is segítette az oktatást.

Az első világháború idején a földműves iskola hadi kórházi célokat szolgált. A háború után 1923-ig rokkantakat képeztek ki rövid tanfolyamos oktatással, összesen 97 főt (ebben az időszakban szüneteltették a 2 éves tanulmányi időt). 1923-tól újból visszaállították a 2 éves képzést, amelynek a végén szakvizsgát tettek a végzős tanulók.

A földműves iskola mintagazdasága a várostól északkeletre, 2 km-re, a vasútállomástól 5 km-re terült el. A tengerszint feletti átlagos magassága 83 méter volt. A gazdaság sík része igen jó minőségű, mélyrétegű fekete agyagtalaj, a lejtős oldala sziklafoltokkal tarkított kötött agyagtalaj, a mély fekvésű tófenék réti agyagtalaj volt. A mély fekvésű részek később a belvizek miatt elmocsarasodtak. A lecsapolást 1928-29 telén végezték el. A vizet nyílt árkokkal vezették le és 1929 tavaszán már ismét szántóföldként használták.

A gazdaság területének művelési ágak, illetve használati módok szerinti megoszlása a következő volt:

- ◆ szántóföld (99 kh, 140 négyszögöl),
- ◆ szőlő (2 kh),
- ◆ konyhakert (800 négyszögöl),
- ◆ faiskola (2 kh, 800 négyszögöl),
- ◆ tiszti kertek (1 kh, 800 négyszögöl),
- ◆ major (10 kh, 75 négyszögöl),
- ◆ füzes (14 kh, 76 négyszögöl),
- ◆ utak (3 kh, 75 négyszögöl).

Az iskolakert 5 kataszteri hold területű, közvetlen az iskola mellett, attól nyugatra feküdt, 20 táblára volt felosztva, amelyből 10 faiskola, 2 konyhakerti növényekkel, 8 tábla pedig amerikai és európai nemes szőlőfajtákkal volt beültetve. Az iskolakert célja volt tananyagul szolgálni a tanulóknak, hogy a gyümölcs és zöldségtermelés, szőlőművelés gyakorlatával megismerkedhessenek, továbbá a gyümölcsstermesztés előmozdítása és terjesztése.

A kerten kívül volt még különféle nemes fűzzel beültetett terület, amely amellet, hogy az egyes fűzfélések kiválóságával ismertette meg a tanulókat, termésével télen, külső gazdasági munkára alkalmatlan időben, a tanulók által végzett kosárfonáshoz alapanyagot biztosított.

A hollandi ház, a melegágyak, a mintaszerűen berendezett tiszti kertek és az iskolai díszkert jelentősen hozzájárultak a tanulóknak a kertészet minden ágában való kiképzéséhez, amelyben a különféle gyümölcsfákon kívül a legtöbb gazdasági szerszám és díszfa is megtalálható volt. Sokféle növényt vetettek a kísérleti parcellákba, hogy bővítsék a hallgatók elméleti és gyakorlati ismereteit.

A földműves iskola állatállománya kiterjedt a lótenyésztésre, a tehenészetre, a sertés-tenyésztésre, valamint a baromfitenyésztésre és méhészetre. A gazdaság jól fel volt szerelve gépekkel és eszközökkel, amelyekkel a hallgatók végezték a gyakorlatokat és a termelést.

Az iskola állatállománya és gépekkel, eszközökkel való ellátottsága, felszereltsége az 1900-as évek elején a következő volt:

- ◆ Lótenyésztés: a tenyésztést a Nónius és Furiosó fajtából származó hat igás kanca után felnevelt csikókra alapozták. Feladatuknak tekintették, hogy a vidék lótenyésztésének színvonal-emelkedésére az iskola gazdasága közvetlenül is befolyást gyakorolhasson, továbbá azt, hogy a tanulók az állattartást ebben az ágazatban is elsajátítsák.

- ◆ **Tehenészet:** az iskola célul tűzte ki, hogy a magyarfajta szarvasmarha tenyésztésével olyan törzset létesítsen, amelynek igavonó és tejelő képessége megfelelő és állandó jellegű legyen. E törekvés nem volt eredménytelen, mert a tehénállományban voltak olyan tehenek is, amelyek évi 1800 liter tejet adtak. A törekvés arra irányult, hogy a tejelőképesség megszilárduljon. Az igavonó képességet úgy biztosították, hogy már a tehenek kiválasztásánál fő hangsúlyt helyeztek azok ép, egészséges és kifogástalan voltára, de ezek a szempontok egyúttal a tenyésztési célokat is szolgálták. Az állományt képezte a 10 eredeti, a Magyar Királyi Mezőhegyesi Ménesbirtokról származó tehén, 1 bika, amelyet a híres sarkadi uradalom gulyájából vettek és ezek szaporulatai. A szaporulatot egyrészt tenyészanyag visszapótlásra, másrészt igaerő-pótlásra tartották meg, amelyek pedig egyik elvárásnak sem feleltek meg, azokat eladták.
- ◆ **Sertésenyésztés:** a tenyésztés a tiszta kondorszőrű fehér mangalicára terjedt ki. Az állomány: 10 koca, 1 kan és 34 süldő malac volt, amelyeket a mezőhegyesi uradalomból szereztek be. Cél a testnagyság növelése, a hízekonyság fokozása, a tenyészállatok eladása és a vidék sertésenyésztésének javítása volt. A továbbtenyésztésre alkalmas sertések kiválasztására nagy gondot fordítottak. A kiselejtett állatokat meghízalták, majd értékesítették azért, hogy az iskola az okszerű hizlalásban is példát mutasson a vidék gazdáinak.
- ◆ **Baromfitenyésztés és méhészet:** az iskola célja a baromfitenyésztéssel egyrészt az volt, hogy a tanulók gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek, másrészt pedig az, hogy a közeli és távoli vidék baromfitenyésztését előmozdítsák, javítsák. Az alapállomány Plymouth rock tyúkokból, emdeni ludakból és pekingi kacsákból állt. A méhészet a különböző szerkezetű mozgó kaptárakkal való méhészkedésre is alkalmas volt.

A tenyészetek állatlétszáma a későbbi években tovább növekedett.

Gépek és eszközök (a teljesség igénye nélkül):

- ◆ Vidacs-eke 1 db,
- ◆ Sack-eke egyes 4 db,
- ◆ Sack-eke kéttős 2 db,
- ◆ hármass eke 1 db,
- ◆ mélyítő eke 1 db,
- ◆ Kühne-féle vetőgép 15 soros 1 db,
- ◆ Howard vas borona utánzat 1 db,
- ◆ fahenger 2 tagú 1 db,
- ◆ szelelő rosta 1 db,
- ◆ Baker-féle tizedes mérleg 1 db,
- ◆ Saalk-féle szántó borona 1 db,
- ◆ Hollingsworth lógereblye 1 db,
- ◆ altalaj eke 1 db,
- ◆ rétborona 1 db,

- ◆ mélyítő borona 1 db,
- ◆ négytagú duplex borona 1 db,
- ◆ porhanyító borona 1 db,
- ◆ gyűrűs henger 1 db,
- ◆ vipán daráló 1db,
- ◆ csöves tengeri daráló 1db,
- ◆ konkolyozó szelelővel 1 db,
- ◆ útgyalu 1 db,
- ◆ Hock-féle altalajeke 1db,
- ◆ mélyítő eke előhántolóval 1db,
- ◆ trágyalé szivattyú 1db,
- ◆ négyes eke 1 db,
- ◆ harang járgány 1db,
- ◆ tengeri morzsoló 1 db,
- ◆ szekérhíd mérleg 1 db,
- ◆ cirokfésülő gép 1 db,
- ◆ Meckkorig-féle aratógép 1 db,
- ◆ fűkaszálógép 1 db,
- ◆ továbbá kocsik, szekerek, talyigák és más gazdasági eszközök.

A földműves iskola és gazdasága területén található építmények: az iskola épülete, a téli tanfolyam épülete, igazgatói lak- és tanlak, élelmezői lak, ebédlő, cselédlakások, istállók, faskamrák, kukoricaszín, jégverem, sertésól és fürdő, kukoricagóré, hollandi ház stb. Egészségügyi szempontból fontos volt, hogy az iskola vízszükségletét egy kitűnő ártézi kút szolgáltatta. Az épületek a korszak kívánalmainak és a célnak megfeleltek. Az épületek beosztása, elrendezése is mintául szolgált a korral haladni kívánó gazdáknak. Az iskolát 1929-ben modernizálták, felújításokat végeztek és víztornyot is építettek.

A földműves iskolában 1896-1938 között 903 növendék szerzett végbizonyítványt. Ezen kívül a népiskolai tanítók részére szervezett tanfolyamokat 412 fő végezte el. A kisgazdák fiai részére is szerveztek tanfolyamos oktatást (hasonlóan a tanítókéhez), ahol 600 fiatal végzett. Az 1920-1930-as években az intézet feladatkörébe tartozott a telkes vitézek tanfolyamos agrárképzése is, amelynek során 126 fő kapott bizonyítványt.

A tanintézet szervezeti felépítése, működése és tangazdaságának területe 1896 és 1948 között lényegében nem változott. Az első igazgatója 1928-ig Szeles János volt, utána következett Némethy Zoltán, Dr. Gámán János, Imre Sándor és Haffner Gyula. Az alapfokú mezőgazdasági szakiskola gazdaképzőként 1948-ig működött, azután tanfolyamos iskolává alakult át, ahol öt hónapos tanulmányi idő alatt főként termelősövetkezeti brigád- és csoportvezetőket képeztek ki. Az intézet az 1950-es

években a helybeli Mezőgazdasági Technikum irányítása alá került. A technikum tanárai jártak ki (kerékpárral, lovaskocsival, lovasszánkóval) a tangazdaságba, hogy megtarthassák a tanfolyamokon az előadásokat és a gyakorlatokat.

Mezőgazdasági Technikum kialakulása

A második világháború után, 1945-ben az ország összes középfokú mezőgazdasági jellegű iskoláit egységesítették mezőgazdasági középiskola elnevezéssel a Földművelésügyi Minisztérium felügyelete alatt, majd 1949-ben átszervezték mezőgazdasági gimnáziumokká, amelyek a Köznevelési Minisztérium felügyelete alá tartoztak. Rövid idő múlva ismét változás történt a középfokú mezőgazdasági szakoktatásban, ugyanis 1950-ben jöttek létre a mezőgazdasági technikumok, amelyek újból a Földművelésügyi Minisztérium felügyelete alá kerültek. A kikristályosodott és gyakorlatilag is jól bevált négyéves mezőgazdasági technikai szakképzés évtizedekig fennmaradt Magyarországon.

Hódmezővásárhelyen 1945-ben a város vezetősége Kiss Pál polgármesterrel az élen úgy döntött, hogy a vásárhelyi viszonyoknak megfelelően két gazdasági iskolának, mind a négyéves mezőgazdasági szakiskolának mind a kétéves mezőgazdasági szakiskolának a felállítását, illetve fenntartását kéri a Földművelésügyi Minisztériumtól. Az új földtulajdonosok tudásának gyarapítására, a két iskola mellett szükségesnek tartották még a téli mezőgazdasági tanfolyamok kiszélesítését is. A korabeli helyi sajtó lelkesedéssel írt arról, hogy Hódmezővásárhely népének nagy óhaja teljesült azzal, hogy Nagy Imre földművelésügyi miniszter támogatta és engedélyezte a négyéves mezőgazdasági szakiskola létrehozását. Nagy Imre ebben az időben nemcsak földművelésügyi miniszter volt, hanem a város képviselője is az Ideiglenes Nemzetgyűlésben.

A négyéves mezőgazdasági középiskola ideiglenes vezetésével és szervezésével Haffner Gyulát, a kétéves mezőgazdasági szakiskola igazgatóját bízták meg. Az Állami Mezőgazdasági Középiskolát 1945. október 15-én, hétfőn ünnepélyesen megnyitották a Kossuth téri Református Ógimnázium épületében (ma Alföldi Galéria). A megnyitón megjelentek az iskola tanulói, tanárai, valamint Karácsonyi Ferenc főispán, Kiss Pál városi polgármester, Márton Árpád református elnöklélkész, Takács Ferenc volt iparügyi miniszter, a városban működő pártok és társadalmi egyesületek számos vezetője. Haffner Gyula megbízott igazgató az üdvözlés után ismertette az iskola célját, feladatait, és szervezeti felépítését. Elmondta, hogy a szakelőadásokat a kétéves mezőgazdasági szakiskola tanárai, a közismereti órákat pedig a fiú- és leányiskolák tanárai tartják. Az igazgató az előadásában kifejtette, ennek az iskolának nehezebb a feladata, mint a többinek, mivel itt meg kell tanítani azokat a tantárgyakat is, amelyek az érettségéhez szükségesek. A tanulóknak jól meg

kell tanulniuk a föld intenzív megművelésének tudományát is. Az ünnepségen több meghívott vendég felszólalt, és hangsúlyozták, hogy a földreform végrehajtása után nem botosispánokra és uradalmi intézőkre, hanem szakmailag jól kiképzett kiskgazdákra van szükség. Az iskolának a megnyitás pillanatában 23 beiratkozott tanulója volt, de még 13 fiatal várt felvételre, a felvételik lezajlása után végül is összesen 33 tanuló kezdte el tanulmányait. A gazdasági gyakorlatok érdekessége az volt, hogy az ehhez szükséges eszközök egy részét (pl. ásó, kapa, lapát, villa, teljesen felszerelt kasza, balta, vagy fejsze) a tanulóknak maguknak kellett otthonról hozniuk. 1946. június 15-én ért véget az első tanév, s az első osztályt 25 tanuló fejezte be. Az iskolának két tanterme, egy igazgatói irodája, egy tanári szobája és egy gyűjteménytára volt.

A mezőgazdasági középiskola főhatósága a Földművelésügyi Minisztérium 1946 júniusában nevezte ki igazgatónak Sebestyén Jenőt, aki addig a putnoki leánynevelő intézetet vezette. Lakos István lett az igazgató-helyettes, aki a csongrádi gimnáziumból jött át. Haffner Gyula megmaradt a kétéves gazdaképző igazgatójának, de a mezőgazdasági középiskolában óraadóként ő vezette a gazdasági gyakorlatokat.

A mezőgazdasági középiskola igazgatója 1948-ban Molnár Ferenc lett, majd őt váltotta fel ideiglenes igazgatói megbízatással Bárány György tanár. Az iskola a Kossuth téri Református Ógimnáziumból 1949-ben költözött át az Andrássy u. 15. sz. alatti épületekbe. Erről egy korabeli dokumentumban, amelyet a város vezetői küldtek a Belügyminisztériumnak az Állami Mezőgazdasági Középiskola részére biztosított iskolai helyiségének tárgyában Budapestre, a következőket írják: „Hódmezővásárhely város az állami Mezőgazdasági Középiskola részére az 1945. évben (szeptemberben a Református Ógimnázium egyház tulajdonát képező Gimnáziumnak a Kossuth tér felől lévő részét, amelyet a Szent István téren levő Óvónőképző Intézet használatáért cserében van a város használatában – addig, amíg a mezőgazdasági középiskola a városban valamely megfelelőbb módon elhelyezkedne, évi 1 aranypengő jogelismerési díj ellenében) átadta.” Figyelemmel a város mezőgazdasági jellegére, és arra, hogy a módszeres gazdálkodás bevezetése, a jövedelmezőbb gazdálkodási rendszerre való áttérés, a fiatal földművesek oktatása városgazdálkodási érdek, az Önkormányzat további helyiségek díjtalan használatát biztosította.

Vásárhelyen 1947-ben konkrét formában felmerült egy új mezőgazdasági középiskola építésének gondolata, de anyagi nehézségek miatt nem valósult meg az elképzelés. A felekezeti, egyházi iskolák államosításával a helybeli Római Katolikus Leány Középiskolát beolvasztották az állami iskolába és közös igazgatás alá került. 1948-ban 3 leány és 3 fiú osztály volt, összesen 164 tanulóval. A létszámból a leánytanulók száma 106 fő. Első alkalommal 1949-ben tett képesítővizsgát az iskola 72 tanulója – egy fiú és egy leány osztály.

A városi Római Katolikus Leány Középiskola kialakulása is a XIX. századra nyúlik vissza. Schuster Konstantin váci püspök 1888-ban 40 ezer forintos alapítványt tett, hogy abból és évi kamataiból Hódmezővásárhelyen apácák vezetésével iskolát kíván létesíteni. A püspök az alapító levélben a következőket írja: „Egy nőnevelő-intézettel és internátussal egybekötött polgári leányiskola állíttassék fel Hódmezővásárhelyen, amelyet a benne elhelyezkedő apácák kötelesek lesznek úgy lefelé a bölcsődéig, mint fölfelé a legmagasabb nőnevelésig fejleszteni.. A püspök példáját követte Lichtner Gáspár plébános, aki 20 ezer forint, Lengei Józsefné Tóth Borbála, aki 15 ezer forintot, továbbá gróf Károlyi Sándor 8 ezer forintot, és Hódmezővásárhely város szintén 8 ezer forintot adományozott erre a célra, de mások is adtak kisebb összegeket.

Az intézet létrehozása érdekében sokat fáradozott Ritt Jánosné Gábris Ágnes (1849-1920) tanítónő, aki Vásárhelyen 1901-1920 között a Katolikus Nőegylet elnöknője volt. 1901-ben Ritt Jánosné vezetésével a Nőegylet küldöttsége Vácon felkereste Gróf Csáki Károly püspököt, s kérték a támogatását az intézet gyakorlati megvalósításához. Gróf Csáki Károly püspök ígéretet tett, hogy azonnal felállíttatja az intézetet püspökelődének Schuster Konstantin szándéka szerint.

Rövid időn belül két váci kanonok érkezett Vásárhelyre, akik a püspök küldötteiként elvégezték a helyszíni előkészületeket. Az építkezést Kruzslicz Péter helybeli építészre és Kátai István építési felügyelőre bízták. 1902-ben látogatást tett Hódmezővásárhelyen gróf Csáki Károly püspök, aki az úrnapi körmenetet vezette, majd lehelyezte a zárda alapkövét. A Római Katolikus Leánynevelő Intézetet 1903-ban már fel is építették (a kiviteli tervet 1901. október 1-jén fogadták el), s ez lett a város első kétemeletes épülete. Az építkezés emlékét négy márványtábla őrzi az épület lépcsőházában.

Az intézet elkészült és berendezett épületébe 1903. augusztus 18-án költöztek be a Szent Domonkos Rend apácái, akik a kőszegi zárdából érkeztek a városba. Az első apácák név szerint a következők voltak: Róthy Rajmunda első főnöknő, Novák Imelda, Twzdy Vincentia és Varga Xavéria nővérek. Az apácák az intézetbe valláskülönbőség nélkül vettek fel növendékeket és 1903 őszén már megkezdték az oktatást.

A zárdaiskola szomszédságában a Károlyi grófok által ajándékozott telken 1928-ban újabb kétemeletes épületet építettek. A két épület egységet képezett. Az új épület építőmestere Kruzslicz Mihály, a felügyelő Szabó Sándor építész volt. A zárda épületeiben elemi iskola, polgári iskola és mezőgazdasági középiskola gazdasággal együtt működött, valamint kereskedelmi és ipari tanfolyamokat is szerveztek. Az intézet épületében kápolna állt a Szeplőtelen Fogantatás tiszteletére, továbbá itt volt az apácák zárdája és a diáklányok kollégiuma. Az 1948-as államosítások kapcsán

az 1903-ban épített tömbben állami általános iskola, az 1928-ban épített épületben pedig állami mezőgazdasági gimnázium, majd technikum kezdte meg a működését.

Hódmezővásárhelyen a Mezőgazdasági Technikum 1950-ben jött létre az Állami Mezőgazdasági Gimnázium jogutódjaként az Andrássy u. 15. sz. alatt (akkor Sztálin u.15.). A technikum igazgatója Fekete Gyula gazdasági tanár lett, akit 1950 júliusában nevezett ki a Földművelésügyi Minisztérium. Az 1950-es év tehát újabb változást hozott a mezőgazdasági szakoktatás történetében, hiszen ekkor indult be az új intézetben az első technikumi osztály állattenyésztési tagozattal, hároméves képzési rendszerben. A három évfolyamos képzés 1954-ig tartott, ettől kezdve a mezőgazdasági technikum oktatási ideje felemelkedett négy évre.

A Mezőgazdasági Technikum 1950. október 1-jén, vasárnap tartotta a megnyitó ünnepélyét (másnap, október 2-án kezdődött meg a tanítás). Az ünnepséget Fekete Gyula igazgató nyitotta meg, aki ismertette a technikum célját és feladatát. Az igazgató kiemelte, hogy a tanulók 95 százaléka munkás- és parasztszármazású és különösen nagy százalékarányt képviselnek a termelőszövetkezetek fiataljai. Ezután Céh József a Földművelésügyi Minisztérium képviselője tartott előadást.

A Mezőgazdasági Technikum állattenyésztési fakultásán 160 diák kezdte el az új tanévet. A diákoknak valamivel több, mint egyharmada leány volt. A 61 vidéki tanuló részére két kollégiumot rendeztek be. A leányok az Andrássy u. 17. (akkor Sztálin u. 17.) szám alatti házban, a két nagy iskolaépület között nyertek elhelyezést. A fiúkat pedig a Kutasi út 38. szám alatt (méntelep parancsnokság épülete) helyezték el. A diákoknak beíratási és tandíjat nem kellett fizetniük. Az állam az önköltségi árnál is kevesebért biztosította a tankönyveket. A Földművelésügyi Minisztérium új és modern laboratóriumi és egyéb felszereléseket adott a vásárhelyi technikumnak.

A mezőgazdasági technikumi oktatásnál került bevezetésre az őszi, tavaszi, illetve a nyári üzemi gyakorlat, valamint a heti kétnapos gazdasági gyakorlat. A gyakorlati oktatás sikere érdekében az állam 540 kataszteri holdas állami tangazdaságot adott a technikumnak, kibővítve és átrendeelve a Kutasi úti volt kétéves gazdaképző iskolát. Ezt a gazdaságot 1950-ben célgazdaságnak nevezték, amelynek elsőrendű feladata volt a gyakorlati oktatás szolgálata. Egyébként a Kutasi út mellett lévő Tangazdaságot 1949-ben csatolták az Állami Mezőgazdasági Gimnáziumhoz (akkor még 120 kataszteri hold volt a földterülete). A Hódmezővásárhelyi Tangazdaság területe az 1950-es tagosítással 540 kataszteri holdra, majd az 1952-es tagosítással pedig már 1000 kataszteri holdra növekedett. A tangazdaság első igazgatója Mohos Mihály, főagronómusa Laudisz László volt. 1952-ben a mezőgazdasági technikum és a tangazdaság közös irányítás alá került, azaz a technikum igazgatója lett egyben a tangazdaság igazgatója is. Az Állami Mezőgazdasági Középiskolában és a

Mezőgazdasági Technikumban 1945-1960 közötti időszakban összesen 603 tanuló (ebből leány 194 fő) végzett, szerzett középfokú mezőgazdasági szakképzettséget.

Hódmezővásárhelyi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum, 1961–1972

Magyarországon az 1961. évi III. törvény szerint mód nyílt a felsőfokú mezőgazdasági technikumok szervezésére. A felsőfokú technikumok létesítését a 27/1961., valamint a 12/1962. sz. kormányrendeletek írták elő, egyben meghatározták feladataikat és működésüket. A felsőfokú technikumok feladata volt a mezőgazdaság számára korszerű elméleti és gyakorlati felkészültségű, felsőfokú ismeretekkel rendelkező szaktechnikusok képzése. A tanulmányi idő 2 év volt.

A felsőfokú technikumok tanszéki rendszerrel működő felsőoktatási intézmények voltak, amelyek oktató-nevelő munkájukat a képzési szakiránynak megfelelő üzemekkel, azaz tangazdaságokkal együttműködve valósították meg. A Hódmezővásárhelyi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikumba olyan hallgatókat vettek fel, akik középiskolai érettségivel, illetve képesítő oklevéllel rendelkeztek

Hódmezővásárhelyen a felsőfokú mezőgazdasági technikumi oktatás 1961. február 1-jén kezdődött meg. Az első évfolyam növénytermesztő szakos volt, de még 1961 szeptemberében beindult az állattenyésztési szak is. Ettől kezdve az intézmény ebben az irányban specializálódott. A négy félév alatt a hallgatók állatbonctant, állatélettant, általános állattenyésztést, takarmányozástant, tejgazdaságtant, üzemszervezést, számvitelt, kémiát, növénytermesztést, géptant, marxizmus-leninizmust, és egyéb kiegészítő tárgyakat sajátítottak el. Tudásukról félévenként kollokviumok, vagy szigorlatok formájában adtak számot. Az elméleti oktatás mellett nagy szerepet játszott a gazdasági gyakorlat is, amelynek feltételeit a Tangazdaság biztosította.

Az Állattenyésztési Szakon működő tanszékek

1. Állattenyésztéstani Tanszék
2. Géptani Tanszék
3. Állatbonc- és élettani Tanszék
4. Gazdasági gyakorlat-üzemi Tanszék

A felsőfokú oktatási intézmény létrehozása, a tárgyi és személyi feltételek megteremtése, az oktatás és a kutatás megszervezése rendkívüli erőfeszítést és óriási munkát igényelt. Ebben a tevékenységben kiemelkedően nagy része volt az akkori technikumi vezetésnek: Dr. Fekete Gyula igazgatónak, Dr. Korell Ferenc igazgatóhelyettesnek, Dr. Haladi József diákokthoz vezetőnek és Vörös Gyuláné gazdasági vezetőnek. Igen sokat tett és fáradozott még a hódmezővásárhelyi agrár-felsőoktatás megszervezéséért, létrehozásáért Dr. Maksa Imre, Dr. Mikó József, Ivanics György,

Gyarmati László, Gyarmati Lászlóné, Dr. Szabó János, Dr. Borsi János, Halápi Ferenc, Mucsi József, Dr. Korom István, Sándor István, Vörös Gyula, Forgó Sándor, Dr. Csernák Mihályné, Szendrei Ferencné és sokan mások. A centenáriumi ünnepséget (1996) a Felsőfokú Technikum alapítói közül többen már sajnos nem érhatték meg.

1963 szeptemberétől Orosházán a takarmánygazdálkodási szak, mint kihelyezett tagozat kezdte meg működését az állattenyésztési szakhoz hasonló rendszerben. Az oktatás és kutatás feltételeinek megteremtése és az intézmény működtetése Dr. Babinszky Mihály igazgatóhelyettes, Dr. Dominkó István, Dr. Kovács Gábor, Dr. Szűcs Imre, Dr. Csatlós Pál, és Albel Gyula nevéhez fűződik. Őket Dr. Hagymási László, Dr. Nagy Sándor, Fekete Sándor, Dr. Dandé András szakmai tantárgyakat oktató és Gonda József, Nagy Sámuel, Németh Imre és Szabó Béla közismereti tárgyakat oktató tanárok segítettek nagy hozzáértéssel és lelkesedéssel.

Az oktatott szaktantárgyak a következők voltak: takarmányozástan, állatbonc- és élettan, állattenyésztéstan, állategészségstan, takarmány-termesztéstan, takarmányozási géptan, takarmányozási épületek, mezőgazdasági üzemtan, mezőgazdasági számvitel, munkaegészségstan, amelyek mellett a kémia, és egyéb közismereti tantárgyak kerültek még oktatásra. A tantárgyi- és a heti gazdasági gyakorlatok az Orosházi Állami Gazdaság jól felszerelt Tankerületében folytak, a keveréktakarmány-gyártás gyakorlatait pedig az akkor újonnan épült első magyar keveréktakarmány gyárban a Szentesi Erőtakarmánygyárban tartották kiváló szakemberek.

A Takarmánygazdálkodási Szakon működő tanszékek

1. Takarmányozástani Tanszék
2. Üzemtani- és gyakorlati Tanszék
3. Takarmányozási géptan és technológiai Tanszék
4. Takarmánynövénytermesztési Tanszék
5. Kémia Tanszék

A Hódmezővásárhelyi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum Állattenyésztési Szakán és az orosházi (kihelyezett) Takarmánygazdálkodási Szakán 1967. júliusig 567 fő államvizsgázott (nappali és levelező tagozaton együttesen).

Vásárhely felsőfokú technikumainak beiskolázási körzete 1967-ig Csongrád, Békés, Bács Kiskun, Pest és Szolnok megyékre, 1967-től továbbá Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyékre terjedt ki, így feladatkörébe tartozott 10 megye állattenyésztési- és takarmánygazdálkodási szaktechnikusainak képzése.

Az intézményben 1967-ben készült egy kérdőíves felmérés az addig végzett szakemberek elhelyezkedéséről, melynek az eredménye a következő:

A hallgatók 97%-a a szakmában dolgozik.

Ebből 59% termelőszövetkezetekben,

19% állami gazdaságokban,

16% mezőgazdasági vállalatoknál, intézményekben,

3% a szakmában tanul tovább.

A statisztikai kimutatásból megállapítható, hogy a mezőgazdasági szakemberek elhelyezkedése kedvező volt.

1968-ban a Takarmánygazdálkodási Szakot összevonták az Állattenyésztési Szakkal és az intézmény Hódmezővásárhelyen működött tovább. Az orosházi tanári kar többsége itt folytatta tovább tevékenységét és a hallgatók is Vásárhelyen fejezték be a tanulmányaikat.

Amint az a korábbi leírásból is kitűnik a felsőfokú technikum tanterve nagy hangsúlyt fektetett a gyakorlati oktatásra, amely jól tükröződik az összes óraszám százalékában is. A gyakorlati órák az összes óraszám 58%-át tették ki. Ez mutatja azt a törekvést, hogy a hallgatók a szakmájukban ismerjék meg először a manuális munkát, majd pedig az új eljárásokat, módszereket, hogy ezeket a későbbiekben alkalmazni tudják.

Évről-évre nőtt a hallgatók létszáma. A 60 fős évfolyamokat először 70 főre, később 80-100 főre emelték. Az új előadótermeket már 120 fő befogadására méretezték. Az intézmény az úgynevezett „univerzális szakemberképzés” mellett, feladatul kapta a speciális, baromfi-, juh-, sertés-, szarvasmarha-tenyésztő szakemberképzést is. (Hasonló profilú képzés csak Kaposváron működött). Felvetődött az államvizsga után odaítélt cím módosítása, ugyanis az állattenyésztési szaktechnikus cím nem takarta sem a végzettség, sem a munkakör fogalmát, ezért helyette az üzemmérnöki cím használatát vezették be.

A tanulmányi idő 1967. szeptembertől a 10/1967. FM utasítás szerint megnövekedett, a nappali tagozaton 3 éves (6 féléves), a levelező tagozaton 3,5 éves (7 féléves) lett. Ez a képzési idő alapján már a főiskola jellegét alapozta meg. A hallgatókra mindazon rendeletek és kedvezmények vonatkoztak, amelyek az egyetemi és főiskolai hallgatókra. Így például azonos volt az ösztöndíjrendszer, az állami támogatás formái, a tandíjrendszer, a tanulmányi vizsga és a fegyelmi szabályzat.

A város Felsőfokú Mezőgazdasági Technikumának fejlődését, tartalmi munkájának javítását, emelését jelentősen segítette az 1965-ben megkezdett és 1968-ban befejezett nagy beruházás, fejlesztés. Az intézménynél mintegy 35 millió forintot fordítottak építkezésre és felszerelések beszerzésére. A beruházás során új iskolaszárny

épült előadótermekkel, szertárakkal, laboratóriumokkal, tornateremmel, tanszéki helyiségekkel, könyvtárral. Új 270 férőhelyes diákhelyen létesült 3 ágyas szobákkal, tanulótermekkel, nevelői lakással és 400 férőhelyes ebédlővel. Megtörtént a régi épületek átalakítása, korszerűsítése, valamint a központi fűtés kiépítése az egész iskolakomplexumban. Az új létesítmények hivatalos átadására 1968. november 24-én került sor, ahol igen színvonalas kultúrműsor szem- és fültanúja volt a nagyszámú közönség.

A felsőoktatásban az 1970-es évek elején ismét változtatásokra került sor. A felsőfokú technikumok egy részét főiskolákká szervezték át ott, ahol a személyi és tárgyi feltételek biztosítva voltak, másik részük pedig középfokú oktatási intézménnyé vált. Hódmezővásárhelyen mind a szellemi, szakmai bázis, mind az anyagi feltételek, beruházások, építkezések megvalósulása lehetővé tette a főiskolai oktatást.

Élelmiszeripari Főiskola Állattenyésztési Kar, 1972–1979

A főiskolai oktatás, az állattenyésztő üzemmérnök-képzés Hódmezővásárhelyen 1972. augusztus 1-jén kezdődött. Az átalakulás a Minisztertanács 1033/1972. sz. határozata alapján vált lehetővé, melynek kapcsán a Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum átszervezésével létrejött a szegedi főiskolához tartozó, de nagy önállósággal bíró- Élelmiszeripari Főiskola Állattenyésztési Kara.

Az Élelmiszeripari Főiskola 2 karral működött:

1. Élelmiszeripari Kar, amely 2 szakra tagolódott:
  - ◆ Élelmiszertechnológiai Szak (Szeged, Marx tér 7.)
  - ◆ Élelmiszeripari Üzemgépészeti Szak (Budapest VI. Izabella u. 46.)
2. Állattenyésztési Kar, mely a specializálódást ágazati formában végezte (Hódmezővásárhely, Lenin u. 15.)

Az Élelmiszeripari Főiskola főigazgatója: Dr. Horváth Károly, (székhelye Szeged). Az Állattenyésztési Kar igazgatója és egyben főigazgató-helyettes: Dr. Fekete Gyula (székhelye Hódmezővásárhely). Dr. Fekete Gyula igazgatónak, főigazgató-helyettesnek jelentős szerepe és nagy érdemei voltak a Mezőgazdasági Technikum, majd a Felsőfokú Technikum és a Főiskolai Kar létrehozásában, szervezésében és irányításában.

A Kar általános feladata volt:

- ◆ a mezőgazdasági üzemek és vállalatok, valamint
- ◆ a szakigazgatási szervek, intézetek, intézmények számára üzemmérnökök képzése és a vezető-továbbképzés.

Az első főiskolai tanév kezdetekor 333 hallgatója volt az intézménynek, ahol üzem-mérnök képzés folyt nappali és levelező tagozaton: 1976-ig általános állattenyésztési, takarmánygazdálkodási, valamint vadgazdálkodási ágazaton történt üzem-mérnöki képzés.

A főiskola felügyeleti szerve a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium lett. A Városi Tanács 1973. szeptember 30-án adta át a Lenin u. 19. sz. alatti ingatlan kezelői jogát a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium illetékeseinek. Az akkor kelt levéltári dokumentumok az alábbiakról tanúskodnak: „A kezelői jog átadásáért megállapított ellenérték 6.000.000 forint, mely 1973., 1974. és 1975. években 2.000.000 Ft-os részletekben beruházási keretként adható át. Hódmezővásárhely Városi Tanács feltétel nélkül hozzájárul ahhoz, hogy a megállapodásban foglaltakban jelzett ingatlanról a magyar állam tulajdonjogának érintetlenül hagyásával a jelenlegi kezelői szerv a telekkönyvben töröltessék és helyette feljegyeztessék, az ingatlan új kezelő szerve: Élelmiszeripari Főiskola – Szeged.

Az intézmény kialakulását a mezőgazdaság és az élelmiszergazdaság fejlődése tette szükségessé. Hódmezővásárhelyen az Állattenyésztési Kar létrejöttét elősegítette az a tény is, hogy a környék mezőgazdaságának termelési hagyományai nagyrészt állattenyésztési jellegűek voltak. Kiváló szarvasmarha-, sertés- és lótenyésztők éltek Vásárhelyen és környékén, de igen jelentős pulyka-, kacs- és lúdtenyésztés is volt e térségben.

Az élelmiszeripar sok területen találkozott az állattenyésztéssel, a termelés és feldolgozás problémáinak megoldása szorosan összetartozó feladat. A két kar szellemi kapacitásának összefogása szükségszerű volt, kutatásban és szaktanácsadásban egyaránt nagy lehetőséget kínált. A hódmezővásárhelyi és szegedi intézmény éveken keresztül bővülő és javuló kapcsolatot tartott fenn, s komoly eredményeket értek el az oktatásban, a szaktanácsadásban és kutatásban. Nem csak a felsőoktatásban, de a középfokú szakképzésben is számottevő kapcsolat épült ki. Az Állattenyésztési Karral egy épületkomplexumban, de külön épületrészben, teljesen önállóan, saját tantestülettel működött – a Mezőgazdasági Szakközépiskola (négy nappali és négy levelező osztállyal).

Az Állattenyésztési Karon az 1972/73-as első főiskolai tanév kezdetekor a nappali tagozatos hallgatók létszáma (a három évfolyamon) 246 fő. A levelező tagozatos hallgatókkal bővülve az összlétszám 333 fő volt.

Az Élelmiszeripari Főiskolán üzem-mérnök-képzés folyt nappali és levelező tagozaton. A tanulmányi idő:

- ◆ nappali tagozaton 3 év (6 félév)
- ◆ levelező tagozaton 4 év (8 félév).

Az eredményes felvételi vizsgálja alapján felvételt nyert hallgató választhatott, hogy a Kar mely ágazatán kívánja tanulmányait folytatni. Az oktatás főbb formái: előadások, tantárgyi, laboratóriumi, műhely-, üzemi és gazdasági gyakorlatok, valamint az I. és II. évfolyam végén nyári termelési gyakorlatok voltak. A hallgatóknak az egyes félévek végén – tanterv szerint kötelezően előírt tantárgyakból – vizsgát kellett tenni, illetve gyakorlati jegyet kellett szerezni. A vizsgák fajtái: kollokvium, tantárgyi záróvizsga, szigorlat és államvizsga volt. A hallgatók a tanulmányok elvégzése, illetve az államvizsga sikeres letétele után a képzés szakirányát megjelölő üzemmérnöki oklevelet kaptak.

Az Állattenyésztési Kar képezte az állattenyésztő üzemmérnököket. A Kar egy szakkal működött: általános állattenyésztési szakkal. A szakon létrejött ágazatok: állattenyésztési, takarmányozástani és vadgazdálkodási. A Karon 10 tanszék működött. A végzett hallgatók az Állattenyésztési Karon szerzett üzemmérnöki képesítéssel az alábbi munkakörök betöltésére váltak alkalmassá:

- ◆ állattenyésztési jellegű üzemegység, üzemág és telepek vezetésére,
- ◆ takarmánykeverő üzemek vezetésére,
- ◆ állattenyésztési, vadgazdálkodási felügyelői munkakörök betöltésére,
- ◆ szakigazgatási, felvásárlási szerveknél, termelő vállalatoknál, intézeteknél,
- ◆ intézményeknél szakelőadói munkakör ellátására,
- ◆ szaktanácsadói munkakörök betöltésére.

Az üzemmérnökök elhelyezkedése biztosított volt. A mezőgazdasági termelő-üzemek és gazdaságok szakemberigénye minden évben kétszeresen meghaladta a végzettek számát.

A főiskolán kezdettől fogva eredményesen működtek a tudományos diákkörök. A diákköri tagok a helyi konferencia keretében évente beszámoltak kutatómunkájuk eredményéről. A legjobb dolgozatot készítő hallgatók részt vettek az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon.

Az üzemmérnök-képzésben fontos helyet foglalt el a nyelvoktatás. A kötelező orosz nyelvi oktatás mellett a hallgatóknak lehetőségük volt másik idegen nyelv (angol, német) tanulására is. Az Állattenyésztési Kar külföldi kapcsolatai először a bautzeni (német), majd az oranienburgi (német) agrárintézményekkel alakult ki. Ezekkel az intézményekkel a kapcsolatfelvétel 1962-ben kezdődött. Először oktatói (45 fő) kölcsönlátogatás volt, a következő évben hallgatói cseregyakorlatra is sor került. További kapcsolatfelvétel alakult ki a leningrádi (ma szentpétervári) Állatorvosi Főiskolával is. Az érdeklődés egymás munkája és eredménye iránt kölcsönössé, a cserelátogatások és a tapasztalatok kicserélése folyamatossá vált.

A hódmezővásárhelyi Főiskola az oktatáson kívül feladatának tekintette a tudományos kutatómunka végzését és a szaktanácsadói tevékenységet is. Egyidejűleg kiemelt feladatként szerepelt a juhkutatás és a kutatóállomás kiépítése. Eredményes kutatás folyt még az állattenyésztési szakterületen a tartástechnológia, gépesítési, állategészségügyi témákban. Jelentős volt a főiskola szaktanácsadói tevékenysége is (mintegy 110 üzemre terjedt ki), amely a vágómarha-hízlalási, szarvasmarha-tenyésztési, takarmányozási, takarmánytartósítási, gyepgazdálkodási és egyéb kérdésekkel foglalkozott.

A Karnak élő szakmai kapcsolata volt az Állattenyésztési Kutató Intézettel, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium irányítása alá tartozó egyetemek, főiskolák számos tanszékével, valamint külföldi kutatóintézetekkel. Az Állattenyésztési Kar a gyakorlati oktatásnál elsősorban támaszkodott a Hódmezővásárhelyi Állami Gazdaságra, mint tangazdaságra, valamint a Gorzsai Állami Gazdaságra és a környező mezőgazdasági termelőszövetkezetekre.

A hódmezővásárhelyi Főiskolai Kar eredményesen valósította meg a kiegészítő képzést, a mezőgazdasági szakemberek tanfolyamos továbbképzését is. A Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum Állattenyésztési Szakán (figyelembe véve a volt kihelyezett orosházi Takarmánygazdálkodási Szakot is) és az Állattenyésztési Karon 1961-től 1973-ig 1103 fő szerzett oklevelet, ebből 91 fő főiskolai oklevelet kapott, 229 fő kiegészítő képzés formájában szerezte meg üzemmérnöki oklevelét, 783 fő, pedig ekkor még szaktechnikusi oklevéllel rendelkezett. Néhány éven belül azonban a szaktechnikusok is megszerezhették kiegészítő képzéssel az üzemmérnöki oklevelet.

Az Állattenyésztési Karon 1976-ig általános állattenyésztési, takarmánygazdálkodási és vadgazdálkodási ágazaton folyt az üzemmérnök-képzés. Az ágazatok megszüntését követő időszakban csak általános állattenyésztési szakon folyt képzés.

Budapesti Állatorvostudományi Egyetem Állategészségügyi Főiskolai Kar, 1979-1987

A városban az állategészségügyi üzemmérnök-képzés 1979 szeptemberében vette kezdetét, amikor a Minisztertanács 1044/1978. sz. határozata alapján a Budapesti Állatorvostudományi Egyetemen az Állattenyésztési Kar átszervezésével Állategészségügyi Főiskolai Kar létesült Hódmezővásárhely székhellyel.

Az új típusú főiskolai oktatás ünnepi tanévnyitójára 1979. szeptember 7-én, pénteken került sor a Béke Filmszínházban. Az ünnepi Kari Tanácsülésen megjelenteket – köztük Dr. Romány Pált, mezőgazdasági és élelmezésügyi minisztert Dr. Várnagy Lászlót, az Állatorvostudományi Egyetem rektorát, a megyei és

városi vezetőket – Dr. Korell Ferenc karigazgató köszöntötte. Ezután Dr. Romány Pál mondott beszédet, aki részletesen ismertette az Elnöki Tanács határozatát és a végrehajtására született minisztertanácsi rendeletet a főiskolai karok átszervezéséről és az ezzel kapcsolatos, a hódmezővásárhelyi kar életében is bekövetkezett változás jelentőségét.

Dr. Romány Pál miniszter a képzés célját a következőkben jelölte meg: az állattenyésztés színvonalának emelése, a gazdaságos exporttevékenység alapvető feltétele egyebek között a nagyüzemi termelési technológiák szigorú betartása, az állatok biológiai igényeinek teljes kielégítése, a járványos betegségek tudatos és következetes megelőzése. A tapasztalatok azt bizonyították, hogy ezt a feladatot az állatorvosok egyedül nem tudták megoldani. Szükség volt olyan, minden mezőgazdasági üzemben megtalálható szakemberre, aki a tenyésztés összes fázisát figyelemmel kísérte, és akinek célja az ágazat fellendítése volt. Dr. Romány Pál a gyakorlati képzést illetően örömeinek adott hangot a hódmezővásárhelyi Főiskolai Tangazdaság segítőkészségeért, mely az Állatorvostudományi Egyetem Tangazdaságaként működött.

Az új tanévre 86 elsőéves hallgató nyert felvételt, a másod- és harmadévesek még állattenyésztő üzemmérnöki oklevelet kaptak. A Főiskolai Karon az új képzés jelleének megfelelően bizonyos változások történtek az oktatói kar személyi állományának összetételében és az oktatás struktúrájában. Az Állategészségügyi Főiskolai Kar igazgatója Dr. Korell Ferenc, majd utána (1981-től) Dr. Facsar Imre lett.

A megváltozott képzésnek megfelelően új beruházások kezdődtek el, amelynek kapcsán új laboratórium, tanszék (állathigiénia) stb. épült ki, továbbá felújították az oktatási épületeket, felszereléseket és parkosították az udvart. Új állatorvos oktatók jöttek az intézménybe, akik az új szaktantárgyakat oktatták. Dr. Facsar Imre szakállatorvos 1979-ben került a Főiskolai Karra tanszékvezető főiskolai tanári és igazgatóhelyettesi beosztásba. Jelentős szerepe volt az állategészségügyi képzés előkészítésében, az intézmény átszervezésében és az új beruházások megvalósításában.

Az Állategészségügyi Főiskolai Kar fő feladata volt a mezőgazdasági vállalatok, üzemek, mezőgazdasági szakigazgatási szervek, továbbá intézetek és intézmények részére olyan felkészültségű üzemmérnökök képzése, akik a szakosított nagyüzemi állattartó telepek komplex állategészségügyi és állattartási technológiáját szervezik, irányítják és végrehajtják. Képzés csak nappali tagozaton történt. Az állategészségügyi üzemmérnökök először az 1981/82-es tanévben, utoljára pedig az 1988/89-es tanévben végeztek, összesen mintegy hatszáz fő.

Debreceni Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési majd Mezőgazdasági Főiskolai Kar, 1987-1999

A gazdasági változások, továbbá a mezőgazdasági üzemek és vállalatok igénye – elég hamar már az 1980-as évek közepén – szükségszerűvé tette a Főiskolai Kar képzésének módosítását. A Minisztertanács 37/1986. (VIII. 31.) sz. határozata alapján – ismételt átszervezéssel – létrejött a Debreceni Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Főiskolai Kara (hódmezővásárhelyi székhellyel). Az állattenyésztő üzemmérnök-képzés 1987. szeptember 1-jén kezdődött újra. A kar új főigazgatója Dr. Mucsi Imre tanszékvezető főiskolai tanár lett. A gyakorlati oktatás fő bázisa a Főiskola Tanüzeme volt, amely 1976-ban jött létre 157 hektár földterülettel.

A Karon végzett állattenyésztő és állategészségügyi üzemmérnökök elhelyezkedése az 1990-es évekig biztosított volt. Igen sok hallgató üzemi, vállalati, termelőszövetkezeti ösztöndíjat kapott és a diploma megszerzése után biztos állás várta. 1990-ben a vezetőképzésről áttértek a gyakorlati szakemberképzésre. Az első évfolyamban alapozó tárgyakat tanítottak, a másodikban szétváltak a szakok ökológiára, növénytermesztésre, valamint állattenyésztésre. Fakultatív tantárgyak voltak többek között a vadgazdálkodás, a takarmánytermesztés, a virágkötészet, valamint a kutya-tenyésztés. A tanterv a gyakorlat igényeinek megfelelően került átalakításra.

1992-től a DATE Mezőgazdasági Karán általános mezőgazdasági üzemmérnök képzést folytattak. A nappali tagozaton 170, a levelező tagozaton 31 hallgatót vettek fel. Az első alapozó év után állattenyésztési, növénytermesztési, illetve kertészeti és ökonómiai szakokon tanulhattak a hallgatók. A legnagyobb óraszámot a Vállalkozások gazdaságtana tantárgy kapta. Lehetőség volt angol, orosz és német nyelv tanulására. Holland segélyprogram keretében, a magyar kormány segítségével 50 férőhelyes tejelő tehenészet létesült. A mintafarmon megvalósult egy 20 kocás sertéstelep is. Létrehoztak egy lófarmot, és április 26-án avatták a juh mintafarmot. A Főiskola minden tanszékén a tanítás mellett tudományos munka is folyt. 1995-ben a főiskolai kar főigazgatója Dr. Sinkovics György lett, aki egy cikluson át, 1998-ig töltötte be a tisztséget. Sinkovics professzor, aki 1986-ban megszerezte az állatorvos-tudomány kandidátusa címet, fő kutatási területe a házinyúl tartása, mesterséges megtermékenyítése és állategészségügyi kérdései.

Sokrétű kapcsolat alakult ki – főleg oktatási és kutatási területen – német, ír, angol, francia, belga, olasz és finn társegyetemekkel, romániai és szerb intézményekkel. Különböző programok keretében (pl. TEMPUS) a hallgatók külföldi farmgyakorlatokon is részt vehettek. A tanüzem fejlesztésében új-zélandi, és holland szaknásadó cégekkel alakult ki szoros kapcsolat. 1998-ban Dr. Mucsi Imrét a Főiskolai Kar főigazgatóját, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes

államtitkárává nevezték ki, helyette Dr. Bicsérdy Gyula *főiskolai tanár, az állatorvos-tudomány kandidátusa* lett a főigazgató.

A képzés során agrármérnöki diplomát szereztek a hallgatók, de lehetőség nyílt egy általuk választott szakterület mélyebb tanulmányozására is. Ezen belül 6 szakirány közül választhattak: társállattenyésztő, kertészeti és növényvédelmi, mezőgazdasági vállalkozó, agrárgazdasági és logisztikai, mezőgazdasági környezetvédelmi, valamint vadgazdálkodási. A cél, olyan gyakorlati szakemberek kibocsátása volt, akik alkalmasak mezőgazdasági üzemekben, magánvállalkozásokban a gazdálkodás tervezésére, szervezésére, irányítására és gazdaságos működtetésére. A mezőgazdasághoz kapcsolódó kereskedelmi, pénzügyi, biztosítási, államigazgatási, valamint gazdasági folyamatok elemzésére, irányítására. A képzés nappali tagozaton hat féléves, levelező tagozaton nyolc féléves. A mesterséges megtermékenyítés c. tárgyat felvevők OKJ-s inszeminátori bizonyítványt, a növényvédelmet hallgatók pedig a mezőgazdaságban jól ismert zöld könyvet kaptak.

A bolognai képzési rendszer bevezetésével részben új tartalommal folytatódott a vadgazdálkodási szakemberek képzése. A vadgazda mérnöki szakos hallgatók az elméleti és gyakorlati képzés keretében elsajátítják a vadgazdálkodás, vadvédelem és vadászat, a természetvédelem, az erdészeti ismeretek, a vadászati állattan és etológia, a környezetvédelem, a vadászszervezés és etika, a vadbiológia, a fegyvertan, a vadkármegelőzés és becslés, a vadgazdálkodási szaknyelv, a trófeabírálat, vadegészségügy, élőhely kezelés, a zárttéri vadtenyésztés szaktárgyak ismeretanyagát. A képzés befejeztével vadgazda-mérnök diplomát szereznek a hallgatók.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium megbízása alapján 1999-től a karon működik a Regionális Szaktanácsadási Központ, amelynek feladata, hogy támogassa a mezőgazdasági szaktanácsadási tevékenységet, és szervezze az arra jogosult gazdálkodók számára a térítés nélküli csoportos szaktanácsadást. A megfelelő fakultációra járók mezőgazdasági szaktanácsadóként regisztráltathatták magukat.

Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Főiskolai Kar, 1999–2006

Az Országgyűlés 1999. június 1-jén fogadta el azt a törvénymódosítást, amelynek értelmében a Hódmezővásárhelyi Mezőgazdasági Főiskola elszakadt a DATE-től, és csatlakozott a Szegedi Tudományegyetemhez. A Főiskolai Kar a már fennálló alapokra építve bővítette oktatási kínálatát: az állattenyésztési, a növénytermesztési és kertészeti, a vadgazdálkodási és az ökonómiai szakirányokkal. A végzett hallgatók agrármérnöki oklevelet kaptak. A mezőgazdasági mérnökképzés nappali, levelező és távoktatási tagozaton folyt. Ez utóbbi kizárólag költségtérítéssel történt.

A gyakorlati oktatás fő bázisa továbbra is a Főiskola Tanüzeme volt, amely 1976-ban létesült. Feladata a hallgatók gyakorlati oktatásán túl a továbbképzés, a tudományos kutatás. A tanüzemben kialakításra került egy holland mintára megvalósított juhászati mintafarm. Itt tartják minden tavasszal saját szervezésükben az országos Szent György-napi Juhásztalálkozót.

A Főiskolai Kar központjától 5 kilométerre, kellemes környezetben található telepek 1999 óta minősített Tanüzemként látják el a gyakorlati oktatás feladatát. 2003 szeptemberében a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium az ország agrár-felsőoktatási intézményeinek tanüzemei között végzett vizsgálat eredményeként az ország harmadik legjobb gyakorlati helyeként minősítették.

A Tanüzem területén működik a 2005. szeptember 12-én átadott Takács Ferenc Képző Központ, amely kitűnő felszereltséggel, minden mai igényt kielégítő, közel 100 fő befogadására alkalmas. A Képző Központ feladata, hogy tanfolyamokkal, szakmai továbbképzésekkel, valamint konzultációs és tanácsadási szolgáltatásokkal előmozdítsa a régióban a kisebb vállalkozások növekedését, és versenyképességüknek fokozását. A magyar-román-szerb határ innenső és túloldalán működő vállalkozásokat rendszeresen szervezett tanfolyamokkal, szakmai továbbképzésekkel, valamint konzultációs és tanácsadási szolgáltatásokkal segítse.

Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar, 2006–2016

2006 végén Prof. Dr. Mucsi Imre nyugállományba vonult, helyette Dr. Bodnár Károly főiskolai tanár kapott dékáni megbízást. Ebben az évben az intézmény elnyerte az egyetemi kari státuszt, így neve Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Karára változott. A 2005/2006-os tanévtől a képzési struktúra is megváltozott: az ún. Bolognai folyamat következtében a Karon is bevezetésre került az osztott képzés, amelynek keretében 2005 őszén beindult a hét féléves mezőgazdasági mérnök alapszak (BSc), amit 2006-tól követett a vadgazda mérnöki alapszak is. Azóta is ezen a két alapszakon folyik egyetemi képzés az intézményben.

2008-ban került sor a Tanüzem önálló gazdasági társasággá történő átalakítására. Az azóta működő „SZTE Tangazdaság” Korlátolt Felelősségű Társaság alaptevékenysége, hogy az oktatást gyakorlati oldalról segítve hozzájáruljon a hallgatók gyakorlatorientált képzéséhez. A Tangazdaság részt vesz továbbá kari és egyetemi szintű kutatások lebonyolításában is.

Oktatási területen a következő évek további változásokat is hoztak: 2009-ben indult az első felsőfokú szakképzés (FSZ-képzés), vadgazdálkodási technológus, míg 2010-ben gyógy- és fűszernövény-termesztő, valamint 2011-ben ménészgazda és ökológiai

gazdálkodó szakokon. Ezen kétéves szakképzések keretében a hallgatók olyan gyakorlatorientált képzésben vettek részt, amelynek végén az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítést szereztek.

2012-ben megtörtént az FSZ-képzések átalakítása, amelynek eredményeként 2013-ban a Karon is megkezdődött az új típusú, felsőoktatási szakképzések (FOSZ) keretében az oktatás, összesen négy szakon, és ezen belül további három szakirányon: állattenyésztő mérnök asszisztens (baromfitenyésztő, sertésenyésztő, szarvasmarha-tenyésztő és ménészgazda szakirányon), kertézmérnök-asszisztens, környezetgazdálkodási agrármérnök-asszisztens továbbá mezőgazdasági mérnök-asszisztens szakokon.

Az intézmény továbbra is nagy hangsúlyt fektet a felnőtt- és továbbképzésekre. Utóbbi keretein belül 2011-től mezőgazdasági értébecslő, valamint vadgazdálkodási szakmérnöki, illetve gyógy- és fűszernövény termesztő és feldolgozó szakmérnöki végzettségek megszerzésére nyílik lehetőség, míg a felnőttképzések terén 2008 óta aranykalászos gazda, méhészt, továbbá inszeminátor, valamint növényvédelmi szakképzettség szerezhető.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében 2009 óta különböző támogatott továbbképzéseken vehettek részt a gazdák. Ezen programok sikerességét bizonyítja, hogy az utóbbi több mint öt esztendőben mintegy 2000 fő oktatásában vállalt szerepet a Mezőgazdasági Kar.

2013 júliusától Dr. Bodnár Károlyt Dr. Horváth József egyetemi docens váltotta a dékáni székben. A bolognai rendszer bevezetését követő enyhe visszaesést követően az elmúlt pár évben a Kar hallgatói létszáma folyamatosan növekszik. Alap- és felsőoktatási szakképzésben jelenleg mintegy 414 fő vesz részt nappali és levelező tagozaton, míg az időszakos felnőtt-és továbbképzések keretében éves szinten további 400 fő kapcsolódik be az oktatásba.

A mezőgazdasági mérnökök képzése 2015-ben angol nyelven is elindult, jelenleg 21 külföldi hallgató részére folyik az oktatás. A másik újdonság a vállalati partnereinkkel közösen indított duális képzés a mezőgazdasági mérnöki szakon, amely 2016-ban indult útjára. Az első évfolyamon 6 duális vállalati partnernél összesen 8 hallgató kezdte meg tanulmányait ebben a képzési formában.

A Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Karaként működő intézmény oktatói gárdája jelenleg 29 főállású oktató, akik közül 23 fő tudományos fokozattal rendelkező, szakterületén országosan elismert kutató. A hallgatók képzésében további 5 fő óraadó is közreműködik. Az oktatás mellett a kar nagy hangsúlyt fektet a tudományos kutatásokra, amelynek keretében hazai és nemzetközi projekteken vesz részt.

A hallgatók továbbra is igen sikeresek az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon, Pro Sciencia aranyérmesünk is van, 2014-ben és 2016-ban is megnyerték az Agrár-felsőoktatási Intézmények Országos Gazdászversenyét, kiemelkedően szerepeltek a Nemzeti Kiválósági Programban és 2016-ban a korábbi egy fő helyett már ketten nyerték el a köztársasági ösztöndíjat.

A Kar oktató-nevelő tevékenységében tudatosan törekszik arra, hogy a hallgatói ne csak megismerjék, hanem meg is szeressék választott hivatásukat. Ebben szerepe van a Tangazdaságban és más gyakorló gazdaságokban végzett munkának is. A hallgatók betekintést kapnak, és bekapcsolódnak a termelési folyamatokba, megismerik az üzemi, vállalati munkaszervezési és irányítási tevékenységet. Megismerhetik azt a munkaterületet, ahol folytatniuk kell majd további tevékenységüket.